

Stytting Hörgeyrargarðs í Vestmannaeyjum

Ákvörðun um matsskyldu

1 Inngangur

Þann 6. júlí 2026 barst Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnun (HMS) tilkynning frá Vestmannaeyjabæ um styttingu Hörgeyrargarðs í Vestmannaeyjum samkvæmt 19. gr. laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana, sbr. lið 2.02 í 1. viðauka laganna.

HMS leitaði umsagna Vestmannaeyjabæjar, Fiskistofu, Hafrannsóknastofnunar, Heilbrigðiseftirlits Suðurlands, HS-Veitna, Landhelgisgæslunnar, Mílu, Minjastofnunar Íslands, Náttúrufræðistofnunar, Náttúruverndarstofnunar, Umhverfis- og orkustofnunar og Vegagerðarinnar.

2 Gögn lögð fram

Tilkynning til HMS: Stytting Hörgeyrargarðs 2026. Fyrirspurn um matsskyldu vegna styttingar Hörgeyrargarðs. Vestmanneyjahöfn, apríl 2026.

Önnur fylgigögn með matsskyldufyrirspurn:

- Stytting Hörgeyrargarðs. Mat á áhrifum framkvæmda á vatnshlot. Vegagerðin, júlí 2026 (uppfært ágúst 2026).
- Stytting Hörgeyrargarðs. Grunnmynd. Vegagerðin, 2022.
- Rannsókn á kornastærðum. Náma Vestmannaeyjahöfn, 13. maí 2024.
- Oorganiska ämnen. SGAB Analytica. 3. júlí 2003.

Umsagnir um tilkynninguna bárust frá:

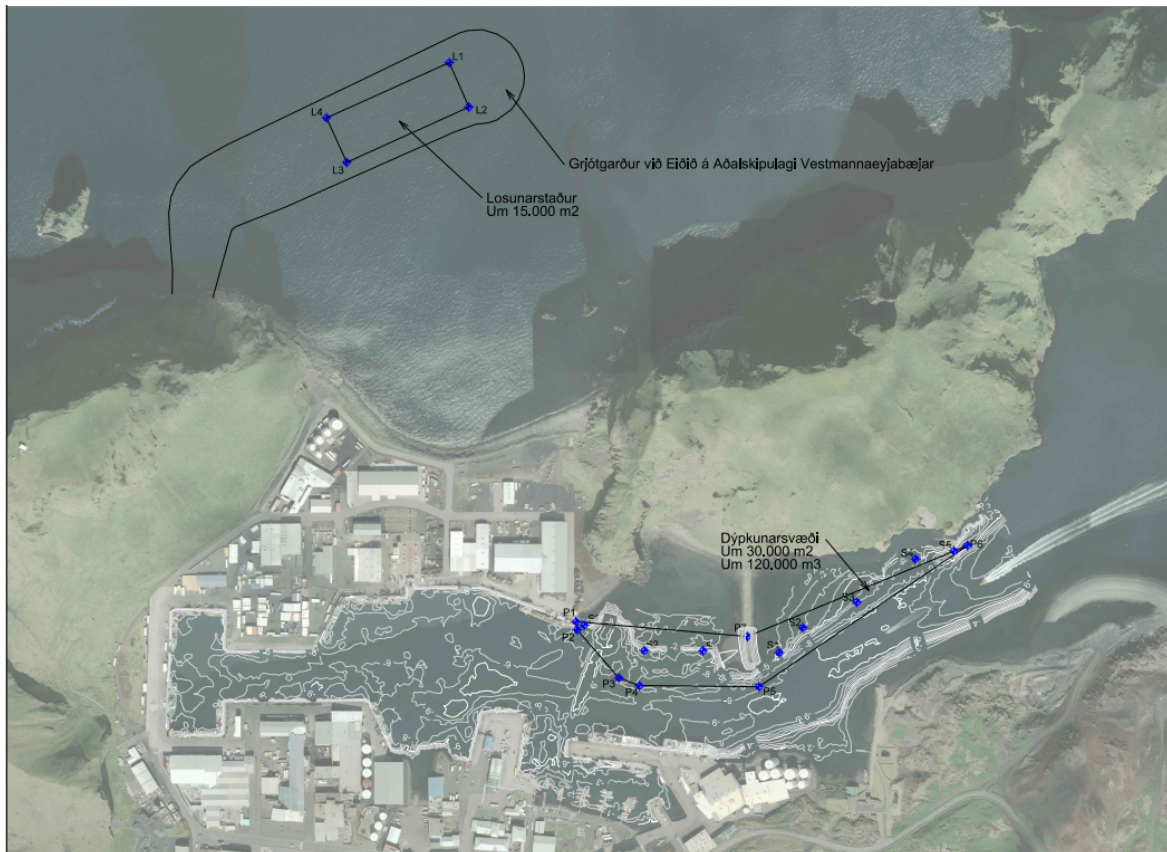
- Vestmannaeyjabæ, dags. 12. ágúst 2026
- Hafrannsóknastofnun, dags. 12. ágúst 2026
- Heilbrigðiseftirliti Suðurlands, dags. 7. ágúst 2026
- HS Veitum, dags. 27. júlí 2026
- Landhelgisgæslu Íslands, dags. 23. júlí 2026
- Minjastofnun Íslands, dags. 18. júní 2024 (barst 17. júní 2026) og 21. júlí 2026
- Mílu, dags. 14. júlí 2026
- Náttúrufræðistofnun, dags. 7. ágúst 2026
- Náttúruverndarstofnun, dags. 11. júlí 2026
- Umhverfis- og orkustofnun, dags. 13. ágúst 2026
- Vegagerðinni, dags. 11. ágúst 2026

Ekki barst umsögn frá Fiskistofu.

Frekari upplýsingar bárust frá framkvæmdaraðila 17. ágúst 2026.

3 Fyrirhuguð framkvæmd

Fyrirhuguð framkvæmd felst í breikkun innsiglingarinnar að Vestmannaeyjahöfn til að bæta siglingaöryggi. Til að geta tekið á móti þeim skipum sem höfnin á að þjóna er nauðsynlegt að dýpi í innsiglingu sé að minnsta kosti 8,5 metrar. Fyrirhuguð dýpkun felst í styttingu Hörgeyrargarðs auk dýpkunar hafsbotnsins á samtals um 30.000 m² svæði. Dýpkunarefnið er í heild um 120.000 m³ og verður komið fyrir norðan við Eiðið þar sem hafdýpi er 15 – 20 metrar. Á losunarstað er gert ráð fyrir að síðar verði reistur hafnargarður eins og gert er ráð fyrir í gildandi aðalskipulagi.

Mynd 1. Dýpkunarsvæði og losunarstaður vegna framkvæmdanna (myndin er fylgigagn með matsskyldufyrirspurn).

Fram kemur að rannsóknir sem gerðar hafi verið á dýpkunarsvæðum sams konar framkvæmda bendi til þess að dýpkunarefnið sé fín og meðalgrófur sandur og grjót auk steypubrota í mjög litlum mæli. Undir garðinum er klöpp sem verður sprengd eða fleyguð og verður því grófur grjótmulningur á losunarstað.

4 Umhverfisáhrif

Hér er fjallað um umhverfisáhrif framkvæmdarinnar eins og þeim er lýst í framlögðum gögnum Vestmannaeyjahafnar og umsögnum umsagnaraðila.

Áhrif á innviði

Í greinargerð framkvæmdaraðila kemur fram að hvorki liggi lagnir á losunarstað né dýpkunarstað. Fráveita Vestmannaeyjabæjar liggi rétt utan við fjöruna eftir tjón sem hún varð fyrir og þegar hún verði endurbyggð muni lega hennar taka mið af framtíðaráformum Vestmannaeyjabæjar varðandi stórskipakant.

Í umsögn HS Veitna kemur fram að mikilvægt sé að hugað sé að því sérstaklega að fyrirhugaðar dýpkunarframkvæmdir og möguleg tilfærsla á efni í innsiglingunni vegna þeirra hafi ekki áhrif á sjávarbotninn þar sem NSL-3 (neysluvatnslögnin) liggir um, sér í lagi meðan hún er löskuð og viðgerð hefur ekki farið fram.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að töluverð fjarlægð sé frá dýpkunarstað að vatnslögninni eða um 400 metrar. Til þess að draga úr hættu á að vatnslögnin verði fyrir frekara tjóni muni koma fram í útboðsgögnum hvaða leið eigi að sigla með efnið innan innsiglingar Vestmannaeyjahafnar.

Landhelgisgæsla Íslands bendir á, með hliðsjón af siglingaöryggi, nauðsyn þess að framkvæmdasvæði verði merkt á sjókort og tilkynnt verði um breytingar á hafnarvita og lagt út tímabundið ljósdufl sem aðvörun fyrir sjófarendur.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að Vestmannaeyjahöfn muni tilkynna til Landhelgisgæslunnar umfang framkvæmdasvæðis og áformaðan framkvæmdatíma. Einnig mun höfnin setja grænt ljósdufl í stað hafnarvita á framkvæmdatíma. Að framkvæmd lokinni verður hafnarviti áfram staðsettur á enda Hörgaeyrargarðs.

Áhrif á náttúrufar og sjávarnytjar

Í greinargerð framkvæmdaraðila kemur fram að hvorki séu þekkt fiskimið inni á dýpkunarsvæðinu né á losunarstað. Fram kemur að ekki sé kunnugt um dýralíf á framkvæmdasvæðinu en dýpkunar- og losunarsvæði eru innan hafnarssvæðis Vestmannaeyjahafnar sem að hluta hefur þegar verið raskað. Í sérfræðiskýrslu um vatnshlot kemur fram að lífríki á losunarstað sé afar fábrotið.

Í umsögn Náttúrufræðistofnunar kemur fram að losunarstaðurinn sé fyrir opnu hafi og þar sé oft mikið hafrót og því mögulegt að stór hluti efnisins stoppi stutt við á losunarstað en dreifist þess í stað á mun stærra svæði en það 15.000 m² losunarsvæði sem gert sé ráð fyrir.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að hafrót á staðnum sé ekki svo mikið þar sem þarna er töluvert skjól frá Vestmannaeyjum fyrir öllum áttum nema norðanátt og fylgir þeirri átt ekki mikill sjógangur. Þar sem stefnt er að því að hefja uppbyggingu brimvarnargarðs á næstu árum er talið að efnið verði enn á afmörkuðu svæði.

Áhrif á menningarminjar

Í greinargerð framkvæmdaraðila kemur fram að Hörgaeyrargarður hafi verið byggður á árunum ca. 1914 til 1928 en hann hafi verið stytur árið 1992.

Í fyrri umsögn Minjastofnunar Íslands kemur fram að sá hluti garðsins sem stendur til að rífa hafi verið reistur að stofni til á árunum 1928 til 1929. Í umsögninni er lagt til að góðar ljósmyndir verði til af garðinum þar sem komi fram lengd hans og breidd. Drónamyndir geti komið sér vel. Annars geri Minjastofnun ekki athugasemdir við fyrirhugaða styttingu garðsins. Í síðari umsögn Minjastofnunar kemur fram að Minjavörður Suðurlands hafi fengið upplýsingar frá atvinnukafara þess efnis að skipsflök sé ekki að finna þar sem ráðgert er að haugsetja dýpkunarefnið.

Áhrif á vatnshlot

Í sérfræðiskýrslu um áhrif á vatnshlot kemur fram að mat hafi verið lagt á möguleg áhrif styttingar Hörgaeyrargarðs á vatnshlot, miðað við markmið laga um stjórn vatnamála. Áhrifamatið hafi verið unnið í samræmi við leiðbeiningar Umhverfisstofnunar frá 2024. Framkvæmdasvæðin séu innan strandsjávarvatnshlotsins Dyrhólaey að Þorlákshöfn (103-1342-C). Staðbundið álag er skráð á vatnshlotið vegna fráveitu frá Vestmannaeyjabæja. Niðurstaða áhrifamats á vatnshlot er að heilt yfir muni framkvæmdin hafa svo gott sem engin áhrif á vatnshlotið og ómögulegt sé að umhverfismarkmið vatnshlotsins breytist vegna áhrifa framkvæmdarinnar.

Umhverfis- og orkustofnun bendir í umsögn sinni á að áhrifamat vatnshlota þurfi að skoða betur. Stofnunin telur að það þurfi að gera nánari grein fyrir áhrifum framkvæmdar á skilgreinda

gæðapætti vatnshlotsins í áhrifamatinu. Bæði efnistaka og losun séu t.d. líkleg til að valda gruggmyndun og telur stofnunin mjög líklegt að framkvæmdin muni hafa staðbundin áhrif á líffræðilega gæðapætti á bæði á dýpkunar- og losunarstað. Stofnunin tekur þó undir meginniðurstöðu áhrifamatsins að því leyti að ólíklegt sé að áhrifin á gæðapætti vatnshlotsins og umhverfið verði veruleg, m.a. vegna þess að um er að ræða afmarkað svæði innan skilgreinds hafnarsvæðis, að miklu leyti er um raskað svæði að ræða og lífríki fábreytt.

Með svörum framkvæmdaraðila fylgdi uppfært áhrifamat vatnshlota þar sem m.a. kemur fram að gert sé ráð fyrir tímabundnum neikvæðum áhrifum á líffræðilega gæðapætti vatnshlotsins á meðan framkvæmdir standa yfir.

5 Skipulag og leyfi

Fyrirhuguð framkvæmd er í samræmi við Aðalskipulag Vestmannaeyjabæjar 2015-2035.

Framkvæmdin er háð framkvæmdaleyfi Vestmannaeyjabæjar. Einnig þarf að afla leyfis Umhverfis- og orkustofnunar til að varpa dýpkunarefni í hafið.

6 Niðurstaða

Um er að ræða breikkun innsiglingarinnar að Vestmannaeyjahöfn til að bæta siglingaöryggi. Dýpkunin felst í styttingu Hörgeyrargarðs auk dýpkunar hafsbotnsins á samtals um 30.000 m² svæði. Dýpkunarefnið er í heild um 120.000 m³ og verður því komið fyrir norðan við Eiðið en ráðgert er að reisa hafnargarð á því svæði samkvæmt gildandi aðalskipulagi. Framkvæmdin er tilkynningarskyld til ákvörðunar um matsskyldu samkvæmt 19. gr. og lið 2.02 í 1. viðauka í lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Eðli, staðsetning og eiginleikar hugsanlegra áhrifa framkvæmdar

Við mat á því hvort tilkynningarskyld framkvæmd skuli háð umhverfismati skal taka mið af eðli framkvæmdar, svo sem stærð og umfangi framkvæmdar, samlegðar með öðrum framkvæmdum, nýtingar náttúruauðlinda og úrgangsmyndunar sbr. 1. tl. 2. viðauka laga nr. 111/2021. Einnig skal taka mið af staðsetningu framkvæmdar og hversu viðkvæm þau svæði eru sem líklegt er að framkvæmd hafi áhrif á, svo sem með tilliti til landnotkunar, magns og getu náttúruauðlinda til endurnýjunar, verndarákvæða, einkum svæða sem njóta verndar skv. lögum um náttúruvernd, vegna fornleifa eða á grundvelli alþjóðlegra samninga sem Ísland er bundið af. Einnig ber að líta til álagspóls náttúrunnar, svo sem kjörlendis dýra, sbr. 2. tl. 2. viðauka laga nr. 111/2021. Að endingu ber að skoða áhrif framkvæmdar í ljósi gerðar og eiginleika hugsanlegra áhrifa framkvæmdar, svo sem með tilliti til: umfangs, eðlis, styrks og fjölbreytileika áhrifa, hverjar líkur séu á áhrifum, væntanlegs upphafs, tímalengdar, tíðni og afturkræfni áhrifa, samlegðaráhrifa með áhrifum annarra framkvæmda og möguleika á að draga úr áhrifum, sbr. 3. tl. 2. viðauka laga nr. 111/2021.

Fyrirhuguð framkvæmd er fremur lítil að umfangi eða 30.000 m² á dýpkunarstað en haugsetningarsvæðið er um 15.000 m². Dýpkunarsvæðið er í innsiglingu Vestmannaeyjahafnar og er undir stöðugu álagi vegna mannlegra athafna. Bæði hefur nokkrum sinnum áður verið dýpkað á svæðinu auk þess sem þar er stöðug umferð skipa og báta. Haugsetningarsvæðið er allt innan svæðis sem hefur verið afmarkað fyrir hafnargarð á Aðalskipulagi Vestmannaeyjabæjar. Í áhrifamati vatnshlota sem var lagt fram með gögnum málsins kemur fram að lífríki á framkvæmdasvæðinu sé fábrotið og að fiskimið eru hvorki á dýpkunarsvæðinu né losunarstað. Fyrir liggur að engin skipsflök eru á framkvæmdasvæðinu og engin verndarsvæði í grennd við framkvæmdasvæði. HMS telur að neikvæð áhrif framkvæmdanna felst í gruggmyndun og ónæði sem bundið er við

framkvæmdatíma. Brýnt er að þeir verktakar sem koma til með starfa á svæðinu verði upplýstir um staðsetningu mikilvægra innviða, s.s. lagna af öllu tagi og þannig verði staðið að verki að öryggi sjófarenda verði ekki lakara á framkvæmdatíma en fyrir framkvæmdir.

Ákvörðunarorð

Á grundvelli fyrirbyggjandi gagna er það niðurstaða HMS að fyrirhuguð framkvæmd sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif, sbr. þau viðmið sem tilgreind eru í 2. viðauka laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Því skal framkvæmdin ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Samkvæmt 30. gr. laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana má kæra ákvörðunina til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála. Kærufrestur er til 19. september 2026.

Reykjavík, 18. ágúst 2026

Jón Ágúst Jónsson

Sigurður Ásbjörnsson

HMS Húsnæði
Mannvirki
Skipulag

Jón Agúst Jónsson

Jón Agúst Jónsson
Sérfræðingur, umhverfismat
Svið skipulags og umhverfismats

Undirritað með **OneSign**

HMS Húsnæði
Mannvirki
Skipulag

Sigurður Asbjörnsson

Sigurður Asbjörnsson
Sérfræðingur, umhverfismat
Svið skipulags og umhverfismats

Undirritað með **OneSign**